

Яніна ГРІНЕВІЧ

ТАПОНІМЫ УКРАЇНЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ ПАЗААБРАДАВАЙ НАРОДНАЙ ЛІРЫЦЫ

Стаття присвячена українським топонімам у білоруській народній ліриці. Українські топоніми в ліриці мають багато інтерпретацій. Україна і зокрема Крим виступають, як правило, в ролі “чужої” сторони, яку характеризують віддаленість, небезпека. Ліричного героя тут чекає гірка доля, хвороба і навіть смерть. Старовинні українські міста мають семантику культурного центру.

Ключові слова: лірична пісня, українські топоніми

Топоніми – ўласныя назвы геаграфічных аб’ектаў, якія адлюстроўваюць спецыфіку прыроды, чалавечай дзейнасці і з’яўляюцца своеасаблівымі помнікамі гісторыі і культуры. Яны як “аб’екты навакольнага асяроддзя атрымліваюць своеасаблівую інтэрпрытацыю, праходзячы праз успрыняцце і мысленне чалавека пэўнай культурна-гістарычнай эпохі”¹. Топонімы не раз станавіліся аб’ектамі даследавання для гуманітарных навук. Не стала выключэннем і фалькларыстыка. Да вывучэння ландшафтна-тапаграфічнага коду нацыянальнага фальклору звярталіся Т. Валодзіна, Л. Дучыц, Э. Зайкоўскі, У. Лобач, А. Прохараў, С. Санько і іншыя беларускія вучоныя, чые ґрунтоўныя артыкулы ўвайшлі ў выданне “Міфалогія беларусаў” (2011)². Аднак асноўная ўвага навукоўцаў звернута да вывучэння ландшафту, тапаграфіі і тапанімікі Беларусі, а тапаніміка суседніх народаў у нацыянальным фальклоры вывучана даволі фрагментарна. Даследаванню іншаземных тапонімаў ў беларускім каляндарна-абрадавым і сямейна-абрадавым фальклоры прысвечаны артыкул фалькларысткі А. Алфёравай “Тапаніміка ў беларускіх абрадавых песнях як адлюстраванне нацыянальнай спецыфікі”³, аднак пазаабрадавая вуснапаэтычная творчасць застаецца па-за ўвагай даследчыцы. Таму актуальным бачыцца вывучэнне ўкраінскай тапанімікі, якая стала натуральнай складовай часткай нацыянальнай карціны свету, у беларускім пазаабрадавым фальклоры, дзе яны набываюць своеасаблівае гучанне і адметную інтэрпрытацыю. Аналіз пазаабрадавай вуснай народнай творчасці паказвае, што аднымі з найбольш пашыраных тапанімічных назваў у беларускім фальклоры з’яўляюцца Украіна, Крим, Адэса, Кіеў, Львоў, што абумоўлена агульнай гісторыяй двух суседніх народаў і іх сацыяльна-эканамічнымі і культурнымі сувязямі. Мэта артыкула – вызначыць семантыку найбольш частотных украінскіх тапонімаў у народнай лірыцы.

“Україна – этнічная тэрыторыя ўкраінцаў, прастора, суаднесеная ў традыцыйным светапоглядзе беларусаў з ідэяй міфалагічнай мяжы і іншасвету ў значэнні далёкага, невядомага і небяспечнага краю”, – канстатуе даследчык традыцыйнай культуры беларусаў У. Лобач⁴. Пры гэтым ён абаяраецца на адну з версій аб паходжанні слова “Україна”: “самой назве “Україна” прасочваецца відавочная этымалагічная сувязь са словамі “край”, (мяжа), “ускраіна”⁵. Аднак існуюць і іншыя меркаванні адносна этымалогіі назвы. Таксама “важным чыннікам у семантычнай інтэрпрытацыі Украіны з’яўлялася яе геаграфічнае месцазнаходжанне адносна Беларусі (на Поўдні – “унізе”), што карэлюецца і з прасторавымі ўзаемадачынненнямі знакавых для гэтых рэгіёнаў элементаў ландшафту, бо лес семантычна маркіруе поўнач і верх (сакральную сферу), а стэп – поўдзень і ніз (інфернальную сферу)”, – працягвае У. Лобач⁶.

У пазаабрадавай песеннай творчасці найбольш частотны эпітэт тапоніма Украіна – “далёкая”⁷, сінонімы – “чужая краіна”⁸, “чужая краінка”⁹, “чужа старана”¹⁰, што ўказвае на прыналежнасць тапоніма да “чужой” прасторы, паколькі асноўнай характарыстыкай чужыны з’яўляецца яе аддаленасць: “Матка сына выпраўляла ў чужую краіну: – Ой, дай божа майму сыну шчасліву гадзіну. О, едзь, сынку, на Ўкраінку, да не забяўляйся, у чатыры нядзеленькі назад варачайся. – Бог знае, бог ведае, як я павярнуўся, як выехаў за вароты, – конік спатыкнуўся”¹¹. Не менш важнай характарыстыкай “чужой” тэрыторыі з’яўляецца таксама яе выключная небяспечнасць. Акрамя таго натуральна, што на чужыне лірычнага героя/гераіню чакаюць нядоля і няшчасце. Усе гэтыя характарыстыкі дастаткова поўна ўвасобілася ў творах беларускага пазаабрадавага фальклору. У сямейна-бытавой лірыцы, напрыклад, распаўсюджаным з’яўляецца сюжэт пра дачку, якую аддаюць замуж на Украіну: “Аддала ж мяне мамачка на Украіну жыці, ў вясёлую сямеечку не будзеш тужыці... Ты думаеш, мая мамачка, што я тут не плачу, за дробнымі слёзкамі я свету не бачу. Ты думаеш, мая мамачка, я тут не нуджуся, як выйду я за вароцейка, дык з ветру валюся”¹² альбо “Аддаў мяне мой татка на Украіну жыці, вялікае сямеечка – не буду тужыці. Вялікая сямеечка са мной не гаворыць, а татка мой родненькі ў госці не просіць”¹³. У чужой сям’і далёка ад роднага дома замужніцу, як правіла, чакае цяжкі лёс, складаныя адносіны са свякроўю і свёкрам. Як слушна падкрэслівае Н. Гілевіч, «беларускія народныя песні пра жаночую долю – гэта вялікая паэма... высокатрагічнага пафасу»¹⁴.

Аднак не толькі ліхая, горкая доля чакала на чужыне. У пазаабрадавай сацыяльна-бытавой лірыцы на Украіне лірычнага героя нярэдка магла напаткаць нават смерць: “Ой, у полі два дубочки, трэці зеляненькі, памёр,

памёр на Ўкраіне казак маладзенькі”¹⁵ альбо “Ой, на гарэ вецер вее, да а ў даліне трава шуміць, а ў той траве салдат ляжыць. Да на купіну ж галавою, накрыў вочы хусцінаю, да во якою ж – шаўковаю. Во ў галоўках воран крача, да а ў ножках конік скача”¹⁶. Песні пра смерць на чужыне адлюстроўваюць вялікае гора і глыбокі сум маці, жонкі па забітым. Напрыклад, маці хоча, перакінуўшыся зязюляй, шукаць сына: “ – Каб я была зязюлькаю, умела куваці, паляцела б на Ўкраіну сыночка шукаці. Паляцела б на Ўкраіну і сказала б: – Ку-ку! – Падай, падай, мой сыночку, хоць правую руку! – Ой, рад бы я, мая маці, абедзве падаці, – сыра зямля, смольна дошка – цяжанька ўстаці”¹⁷. Адметнай і яскравай з’яўляецца метафара “узязь шлюб на чужыне – памерці”, якая досыць часта ўжываецца ў беларускай народнай лірыцы: “Ціха, матка, не журыся, бо ўжэ сын твой ажаніўся. А ўзяў жонку-валыначку – жоўты пясок – магілачку”¹⁸. “Перыферыйнасць, маргінальнасць, суаднесенасць Украіны з ніжнім ярусам светабудовы на міфалагічным узроўні атаясамлівала яе са светам памерлых і ідэяй смерці ўвогуле. Гэты іншасвет у беларускіх песнях выступае як “Украіна далёкая”, “чужая краіна”, дзе ўчынкі героя, што туды выправіўся, набываюць супрацьлеглае значэнне ў гэтым свеце”, – тлумачыць У. Лобач¹⁹.

Нярэдка веснікам пра лёс сына ці мужа, што паехаў на Украіну, сваякі дазнаюцца ад птушкі, каня. Напрыклад, маці запытвае ў сокала пра лёс сына, на што той адказвае: “ – Бачыў, відзеў, старушачка, твайго сына на Ўкраіне: а ён з коніка зваліўся, па каленкі ў зямлю ўбіўся”²⁰. Такім чынам, птушка прыносіць вестку пра смерць сына на чужыне і гэта з’яўляецца заканамерным, паколькі птушкі ў традыцыйнай культуры выступаюць медыятарамі паміж светам жывых і памерлых. У. Лобач акцэнтуюе ўвагу на гэтым: “Часам вестку з Украіны прыносяць птушкі (воран, сокал) – медыятары паміж тым і гэтым светам, якія паведамляюць маці (жонцы) пра смерць сына (мужа)”²¹.

Такім чынам, у пазаабрадавым фальклоры досыць часта Украіна набывае значэнне “чужой” прасторы. Неабходна адзначыць, што такую самую інтэрпрытацыю яна атрымлівае і ў абрадавай паэзіі. А. Алфёрава прыходзіць да наступнай высновы: “У абрадавых песнях Украіна мае абагульняючае значэнне чужой стараны ўвогуле, дзе лірычнага героя твора не заўсёды чакае камфортнае жыццё”²².

Прыналежнасць Украіны да “чужой” прасторы выразна прасочваецца і ў характарыстыках яе насельнікаў – казакоў. Суаднесенасць з катэгорыяй іншасвету часта надае іх вобразам адмоўныя характарыстыкі. З вобразам казака (як і іншых “нетутэйшых”, немясцовых персанажаў), найбольш часта звязаны сюжэты пра падман, здраду, страту вянка, а таксама пра з’яўленне

пазашлюбнага дзіцяці. “Часцей за ўсё спакушальнікам беларускай дзяўчыны аказваецца чарнабровы паўднёвы сусед – казак з Украіны”, – слухна мяркуе акадэмік Я. Карскі²³. Напрыклад: “Ламала Кася каліну, пусціла каня ў ярыну. Ехаў Ясенька са Львова, заняў коніка да двора. – На табе, Ясь, два таляры, адзін новы, другі стары, пускай коніка да дому. – Ой, не хачу таляраў браць, толькі з Касяю ноч начаваць!.. Доля ж мая нешчасліва, якая ж я узычліва: адну ночку з Ясем была дый вяночка загубіла!”²⁴

Украіна ў беларускай пазаабрадавай лірыцы таксама можа быць маркіравана нейтральна, напрыклад, выступаць месцам лакалізацыі казака: “Раслі, раслі ёлкі, сталі пасыхаці, ехаў казак з Украіны, мусіў каня ўняці. Мусіў каня ўняці, сярпчак скаваці, пара, пара, дзяўчыначка, чарназёмку жаці”²⁵.

У беларускіх народных песнях пра каханне ўкраінскія тапонімы вельмі часта звязваюцца з матывам разлукі, растання закаханых у сувязі з ад’ездам: “Няма мілога, чарнабравога, што верна кахала. Ой, стаіць явар дый над вадою, кудравы да долу. Ах, мой міленькі, з Украіненькі вярніся дадому. Ой, стаіць явар дый над вадою, явар вада мае. Ах, мой міленькі, з Украіненькі сэрца ж маё ные”²⁶ альбо “Шуміць лісце на тых дрэвах, што я насадзіла. Няма майго міленькага, што я палюбіла. Няма яго і не будзе, паехаў у Адэсу, сказаў: Расці, дзяўчынанька, на трэцюю весну”²⁷, а таксама “Ў канцы грэблі шумяць вербы, што я іх садзіла. Няма таго казачэнькі, што я палюбіла. Няма яго і не будзе паехаў у Адэсу. Расці, расці, дзяўчыначка, на будучу весну. Расла, расла, дзяўчыначка, расці перастала. Ждала, ждала казачэнька ды плакаці стала”²⁸. Глыбокі сум і туга па каханым, страчаных надзеях адлюстраваны ў такіх песнях, а таму менавіта на Украіну хоча паляцець дзяўчына, перакінуўшыся птушкаю, у пошуках любага: “Каб я была зязюлькаю, каб я крыллі мела, то я ту б Украіну кругом абляцела. Абляцела ўсю Украіну і цёмны лясочак і пачула міленькага ціхі галасочак”²⁹.

Асабліва часта ўкраінскія тапонімы сустракаюцца ў беларускіх чумацкіх і бурлацкіх песнях, што абумоўлена гістарычна. “Чумакі, як і бурлакі, – гэта тыя ж самыя гаротныя сяляне, што адрываліся ад палявых работ і наймаліся да купцоў перавозіць на ўласным транспарце (часцей на валах) тавары, галоўным чынам соль, рыбу, з Украіны, Крыма (часта ўпамінаецца Адэса), Закарпацця, Прусіі і іншых месц. Па некалькі месяцаў чумакі праводзілі ў дарозе. Доўгі і небяспечны шлях, адарванасць ад дому і сям’і стваралі своеасаблівую пачуццёвую атмасферу, якая не магла не адбіцца на змесце чумацкіх песень, іх агульным маркотным тоне. Дарожныя пакуты гэтых возчыкаў, хвароба складаюць галоўны матыў песень чумакоў”, – падкрэсліваюць даследчыкі вуснай народнай творчасці І. К. Цішчанка і

В. І. Скідан у прадмове да тома “Сацыяльна-бытавыя песні”, што ўвайшоў у звод “Беларуская народная творчасць”³⁰.

Найбольш пашыраным тапонімам сярод такіх песень з’яўляецца Крым: “ – Валы мае палавыя, чаго вы памарнелі? – Адтаго мы памарнелі, што непагожае сена елі, непагожу ваду пілі, і сем раз у Крым схадзілі. У Крым ішлі рыкалі, а з Крыма ішлі цяжка вязлі”³¹.

У чумацкіх і бурлацкіх песнях Крым таксама выступае ў якасці “чужой” тэрыторыі, на якой лірычнага героя чакаюць няшчасце, хвароба ці нават смерць далёка ад роднай сям’і: “Да хадзіў чумак, да хадзіў бурлак, ой, сем год па Крыму. Да салучылася чумаку няшчасце, ой, з Крыму едучы. Да пры даліне, ой, пры шырокай, ой, валоў пасучы. Да й усе валы яго захрамалі, а сам чумак захварэў”³² альбо “Як прыйшоў чумак на Крымскі базар, стала яму прыгоданька – сам, молад, заслаб. Прышоў да яго атаман яго, бярэ-бярэ за ручаньку, пытае яго: – Ой, браце, чумача, што ў цябе баліць? – Баліць жа ў мяне спіна і баліць жывот. Баліць жа ў мяне спіна, баліць галава, нешчасліва мая доля, чужа старана... Як сталі чумака ў дол пускаці, тады сталі па чумаку волы рыкаці. Зараўлі валы, стоячы ў ярме, – то па тому чумачэньку, што ў сырой зямле”³³.

Такім чынам, Крым выступае ў беларускай пазаабрадавай лірыцы тэрыторыяй, на якой лакалізуецца “чужая” старана, дзе лірычнага героя чакае горкая доля, хвароба ці смерць.

Аднак не заўсёды ў пазаабрадавай песеннай творчасці ўкраінскія землі выступаюць месцам лакалізацыі небяспечнай і невядомай “чужой” стараны. Так, напрыклад, Кіеў у народнай лірыцы кахання паўстае пэўным цэнтрам, дзе стаіць войска: “ – Бітая дарожачка запылілася, чаго, мая мілая, зажурылася? Мусіць, свайго мілага не праводзіла? – Праводзіла мілага аж да Кіева. А ў Кіеве-горадзе станавіліся, залатыя сёдлачкі папыліліся. Уся тая армія дзівавалася, як роўная парачка разлучалася. Да не муж з жаною, не брат з сястрою. Як яны любіліся і кахаліся, так жа яны цяжанька разлучаліся”³⁴. На гэты аспект звярталі ўвагу беларускія даследчыкі. “Нягледзячы на тое, што Украіна ў беларускай вуснапаэтычнай карціне свету выступала як шырокая і даволі няпэўная ў прасторавым вымярэнні памежная зона паміж гэтым і тым светам, найбуйнешыя і найстарэйшыя гарады Украіны (Кіеў, Чарнігаў, радзей Львоў) мелі ўласную семантыку і ў абрадавым фальклоры суадносіліся з міфалагічным Цэнтрам Свету”, – слушна адзначае У. Лобач³⁵.

Такім чынам, аналіз твораў пазаабрадавай паэзіі паказвае, што немалаважнае значэнне для беларускай культуры маюць украінскія тапонімы. У народнай лірыцы ўкраінскія тапонімы (Украіна, Крым)

выкарыстоўваюцца, як правіла, для абазначэння “чужой” прасторы, якая характарызуецца аддаленасцю, выключнай небяспечнасцю. Лірычнага героя на “чужой” тэрыторыі чакаюць ліхая доля, хвароба і нават смерць. Весткі пра пагібель казака, салдата, рэкрута на чужыне часта прыносяць птушкі (воран, сокал), што абумоўлена народнымі ўяўленнямі пра птушак як медыятараў паміж светам жывых і памерлых. Таксама ўкраінскія тапонімы могуць быць маркіраваны нейтральна: яны выступаюць месцам лакалізацыі казака. З вобразам казака як персанажа, звязанага з іншасветам, найбольш часта звязаны матывы падману, здрады, страты вянка, а таксама з’яўлення пазашлюбнага дзіцяці. Шырока выкарыстоўваюцца ўкраінскія тапонімы і ў пазаабрадавых песнях пра растанне закаханых у сувязі з ад’ездам. Украінскія гарады (Кіеў, Львоў) набываюць у пазаабрадавым песенным фальклоры семантыку культурнага цэнтру.

1. Алфёрава А. Г. Тапаніміка ў беларускіх абрадавых песнях як адлюстраванне нацыянальнай спецыфікі // *Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фальклорыстыкі*. – Вып. 11. – Мінск: Права і эканоміка, 2011. – С. 311.
2. Міфалогія беларусаў: Энцыкл. слоўн. / Склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; Навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. – Мінск: Беларусь, 2011. – 607 с.
3. Алфёрава А. Г. Тапаніміка ў беларускіх абрадавых песнях як адлюстраванне нацыянальнай спецыфікі // *Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фальклорыстыкі*. – Вып. 11. – Мінск: Права і эканоміка, 2011. – С. 311–316.
4. Лобач У. Украіна // *Міфалогія беларусаў: Энцыкл. слоўн.* / Склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; Навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. – Мінск: Беларусь, 2011. – С. 485.
5. Там жа. – С. 485.
6. Там жа. – С. 485.
7. Сямейна-бытавыя песні / Склад. І. К. Цішчанка; Склад. муз. часткі Г. В. Таўлай; Рэд. тома А. С. Фядосік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1984. – С. 109.
8. Сацыяльна-бытавыя песні / Уклад., сістэматызацыя тэкстаў, уступ. артыкул і камент. І. К. Цішчанкі і інш.; Уклад. муз. часткі Г. В. Таўлай; Рэд. А. С. Фядосік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1987. – С. 83.
9. Там жа. – С. 151.
10. Там жа. – С. 289.
11. Сацыяльна-бытавыя песні / Уклад. сістэматызацыя тэкстаў, уступ. артыкул і камент. І. К. Цішчанкі і інш.; Уклад. муз. часткі Г. В. Таўлай; Рэд. А. С. Фядосік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1987. – С. 83.
12. Сямейна-бытавыя песні / Склад. І. К. Цішчанка; Склад. муз. часткі Г. В. Таўлай, рэд. тома А. С. Фядосік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1984. – С. 84.
13. Там жа. – С. 343.
14. Лірычныя песні / Укл. і рэд. Н. С. Гілевіча. – Мінск: Выд. БДУ, 1976. – С. 171.
15. Сацыяльна-бытавыя песні / Уклад., сістэматызацыя тэкстаў, уступ. артыкул і камент. І. К. Цішчанкі і інш.; Уклад. муз. часткі Г. В. Таўлай; Рэд. А. С. Фядосік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1987. – С. 233.
16. Там жа. – С. 190.

17. Беларускія песні / Запіс Р. Шырмы. – Мінск: Дзярж. выдав. БССР, 1960. – С. 320.
18. Сацыяльна-бытавыя песні / Уклад., сістэматызацыя тэкстаў, уступ. артыкул і камент. І. К. Цішчанкі і інш.; Уклад. муз. часткі Г. В. Таўлай; Рэд. А. С. Фядосік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1987. – С. 191.
19. Лобач У. Украіна // Міфалогія беларусаў: Энцыкл. слоўн. / Склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; Навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. – Мінск: Беларусь, 2011. – С. 485.
20. Сацыяльна-бытавыя песні / Уклад., сістэматызацыя тэкстаў, уступ. артыкул і камент. І. К. Цішчанкі і інш.; Уклад. муз. часткі Г. В. Таўлай; Рэд. А. С. Фядосік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1987. – С. 151.
21. Лобач У. Украіна // Міфалогія беларусаў: Энцыкл. слоўн. / Склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; Навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. – Мінск: Беларусь, 2011. – С. 485.
22. Алфёрава А. Г. Тапаніміка ў беларускіх абрадавых песнях як адлюстраванне нацыянальнай спецыфікі // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі. – Вып. 11. – Мінск: Права і эканоміка, 2011. – С. 314.
23. Карский Е. Ф. Белорусы: В 3 т. – Т. 3, кн. 1. Очерки словесности белорусского племени Предисл. к третьему тому И. Н. Запрудского, И. В. Казаковой, В. Г. Короткого; Комментар. к первой книге И. В. Казаковой. – Минск: БелЭн, 2007. – С. 348.
24. Беларускія песні / Запіс Р. Шырмы. – Мінск: Дзярж. выдав. БССР, 1960. – С. 91–92.
25. Песні пра каханне / Склад., камент. І. Цішчанкі; Муз. частка С. Нісневіч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1978. – С. 114.
26. Там жа. – С. 319.
27. Беларускія песні / Запіс Р. Шырмы. – Мінск: Дзярж. выдав. БССР, 1960. – С. 30.
28. Песні пра каханне / Склад., камент. І. Цішчанкі; Муз. частка С. Нісневіч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1978. – С. 368.
29. Беларускія песні / Запіс Р. Шырмы. – Мінск: Дзярж. выдав. БССР, 1960. – С. 109.
30. Сацыяльна-бытавыя песні / Уклад., сістэматызацыя тэкстаў, уступ. артыкул і камент. І. К. Цішчанкі і інш.; Уклад. муз. часткі Г. В. Таўлай; Рэд. А. С. Фядосік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1987. – С. 19.
31. Там жа. – С. 277.
32. Там жа. – С. 285.
33. Там жа. – С. 289.
34. Песні пра каханне / Склад., камент. І. Цішчанкі; Муз. частка С. Нісневіч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1978. – С. 65.
35. Лобач У. Украіна // Міфалогія беларусаў: Энцыкл. слоўн. / Склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; Навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. – Мінск: Беларусь, 2011. – С. 485.

SUMMARY

Yanina Hrynevich

TOPONYMS OF UKRAINE IN BELARUSIAN TRADITIONAL LYRIC SONGS

The article is devoted to the Ukrainian toponyms in Belarusian traditional lyric songs. It proves that the Ukrainian toponyms in lyrics enjoys broad interpretation. Ukraine and Crimea come forward, as a rule, in a role of foreign country, that is characterized by a remoteness, danger. Difficult fate, illness and even death wait a lyric hero here. The ancient Ukrainian cities have semantics of cultural center.

Keywords: Ukrainian toponyms, lyrics.